XITOY VA O‘ZBEK TILLARIDA SUD-HUQUQ TERMINLARINING LEKSIK-SEMANTIK MUQOBILLIGI

https://doi.org/10.24412/2181-1784-2026-24-9-10

Abduraxmanova Zubayda Yuldash qizi
Xitoy tili o‘qituvchisi
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Abduraxmonova1991@mail.ru

LEXICAL-SEMANTIC EQUIVALENCE OF LEGAL AND JUDICIAL TERMINOLOGY IN CHINESE AND UZBEK

Abduraxmanova Zubayda Yuldash qizi
Chinese Language Lecturer
Tashkent State University of Economics
E-mail: Abduraxmonova1991@mail.ru

Annotation. *This thesis compares Chinese and Uzbek legal terms through semantic, structural, and institutional criteria. Selected examples from civil and procedural law reveal stable equivalents and context-dependent translations. The analysis emphasizes conceptual accuracy over literal correspondence and proposes contextual verification as an essential principle for bilingual legal terminology and translation practice.*

Key words: *legal terminology; Chinese; Uzbek; comparative linguistics; semantic equivalence; legal translation; institutional context; procedural law; term formation; conceptual analysis.*

Xitoy va O‘zbekiston o‘rtasidagi huquqiy hamkorlik shartnomalar, normativ hujjatlar va sudga oid matnlarni aniq tarjima qilishni talab etadi. Xitoycha huquqiy birliklar ko‘pincha ixcham iyeroglifli qo‘shma tuzilishga ega; o‘zbekcha muqobillar esa sodda, yasama yoki so‘z birikmasi shaklida keladi. Bu farq tarjimada nafaqat leksik shaklni, balki tegishli huquqiy tushunchani ham qiyoslash zarurligini ko‘rsatadi.

Tadqiqotda komponent-semantik tahlil, chog‘ishtirma tavsif va kontekstual tekshiruv qo‘llanildi. Huquqiy til va tarjima haqidagi ilmiy yondashuvlarda terminning normativ vazifasi va institutsional mazmuni ustuvorligi qayd etiladi [Mattila 2013: 13–15; Šarčević 1997: 229–230]. Tadqiqot materiali sifatida xitoy va o‘zbek sud-huquq sohasida uchraydigan namunaviy birliklar tanlandi.

Qiyoslashda 法律 (fǎlǜ) – qonun, 合同 (hétong) – shartnoma va 证据 (zhèngjù) – dalil birliklarida denotativ yaqinlik kuzatildi. Biroq 被告 (bèigào) fuqarolik ishida «javobgar», jinoyat ishida esa «sudlanuvchi» ma’nosida talqin qilinishi mumkin. 人民法院 (rénmín fǎyuàn) – «xalq sudi» hamda 人民检察院 (rénmín jiǎncháyuàn) – «xalq prokuraturasi» nominatsiyalari Xitoyning muayyan davlat institutlariga tegishli bo‘lgani sababli zarur hollarda izoh bilan beriladi. Shuningdek, 诉讼 (sùsòng) – «sud ishi yurituvi» va 仲裁 (zhòngcái) – «arbitraj» tushunchalari o‘zaro almashtirilmasligi kerak.

Natijada muqobilni tanlash uchun besh mezon ajratildi: denotativ ma’no, huquq tarmog‘i, institut vakolati, struktur ifoda va hujjat konteksti. Bunda tarjima jarayoni xitoycha terminni aniqlash, normativ vaziyatini tekshirish, o‘zbekcha variantni tanlash va huquqiy mazmunni tasdiqlash bosqichlarini qamrab oladi. Mazkur yondashuv terminologik lug‘atlar va ikki tilli huquqiy hujjatlarda bir xillikni oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, xitoy va o‘zbek sud-huquq terminlari o‘rtasida shakliy moslik doimo tushunchaviy tenglikni anglatmaydi. Ayniqsa, protsessual maqom va davlat organlariga oid birliklarda kontekstga asoslangan funksional ekvivalentlik hamda zarur izohni qo‘llash huquqiy tarjima aniqligini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mattila H. E. S. Comparative Legal Linguistics: Language of Law, Latin and Modern Lingua Francas. – 2nd ed. – Farnham: Ashgate, 2013.
2. Šarčević S. New Approach to Legal Translation. – The Hague: Kluwer Law International, 1997.